

»Delam to, kar delam z veseljem in užitkom. Sem slušni aparat za gluho osebo.«

Lidija Butina

TANJA GIULIATTI DAVINIĆ: **tolmačica slovenskega znakovnega jezika, profesorica zdravstvene nege, praktičnega pouka in skrbi za zdravje**

Tanja Giuliani Davinić je učiteljica strokovnih predmetov na Srednji zdravstveni šoli Ljubljana. Predana, učinkovita, hitra in karizmatična – s svojimi mimo-bežnimi besedami, nasmehi in občasnimi dotiki pomembno zaznamuje prostor, čas in ljudi v svoji bližini. Njeni nasveti o zdravem življenju, prehrani in

gibanju pomembno zaznamujejo marsikoga, in to ne samo v učilnicah, ampak tudi v zbornici.

Poklicna pot profesorice zdravstvene vzgoje in tolmačice slovenskega znakovnega jezika je zelo zanimiva. Je otrok gluhih staršev, torej se je z gluhoto srečala že v otroštvu, spremljala

je svoja starša pri zdravstvenih pregledih in tam opazila, da sta imela težave s komunikacijo. Tako si je od nekdaj želela pomagati ljudem. Zato se je najprej odločila vpisati na Srednjo zdravstveno šolo Ljubljana, ki je bila takrat na Šubičevi, sledila je Visoka šola za zdravstvo in potem še pedagoška usmeritev

za profesorja na zdravstveni šoli. Svojo profesionalno pot pa je nadgradila še s šolo za tolmače.

Na Srednji zdravstveni šoli Ljubljana dijake že v prvem letniku seznanja z zdravim načinom življenja in jih spodbuja, da o različnih, za življenje pomembnih temah pišejo, jih raziskujejo in ob tem razmišljajo: kajenje, droge, alkohol, spolna vzgoja ... Zdravstvena vzgoja je zanimivo in široko področje. Pa zdrava prehrana, jutranji napitki, vitamini, gibanje – o vsem tem rada spregovori pri pouku v učilnicah ali pa na daljavo preko Zooma.

A Tanja ni samo srednješolska profesorica, temveč je tudi tolmačica znakovnega jezika, soavtorica strokovnih besedil ter vodja delavnic na šoli, kjer dijake uči o komuniciranju z gluhihmi pacienti.

Pravijo, da je učiteljski poklic poslanstvo. Za Tanjo Giuliani Davinič velja, da ima dve poslanstvi, ki ju opravlja z vso ljubeznijo, predanostjo in strastjo. Taka namreč je, strastna pri vsaki nalogi, ki se je loti.

Otroštvo pomembno zaznamuje človeka. Tudi vas je, kar je razvidno iz vaših intervjujev, v katerih ob svoji poklicni poti vselej omenjate tudi svoje starše. Kakšno je bilo pravzaprav vaše otroštvo, kako so vas vzgajali starši? Od kod ta trma, vztrajnost in delavnost?

Sem otrok gluhih staršev, toda moja starša nista bila gluha od rojstva. V tem smislu sem bila v prednosti, saj znakovni jezik ni bil moj materni jezik, čeprav sta ga starša uporabljala. Moj materni jezik je slovenščina. Ker sta starša z mano govorila, nista uporabljala kretenj.

Oče je oglušel pri enajstih letih, med drugo svetovno vojno. Ker je popolnoma oglušel kasneje, je torej znal govoriti, imel je

svoj sluh do enajstega leta. Tudi nemško je znal govoriti, bil je zelo uspešen v šoli. Potem pa se je zanj vse spremenilo.

Mama je oglušela pri sedmih letih in nikoli ni bila stoodstotno gluha. Kadar sem zavpila kakšno besedo, me je opozorila, naj ne vpijem. Oče je umrl, mama pa še živi in ona govori; če nima treme, jo lahko zelo dobro razumete.

Doma smo uporabljali tehniko odgledovanja. Starša sta brala z ustnic. Brat se je kretenj naučil že v otroštvu, jaz malo kasneje. Bila sem zelo »živahen« otrok in nisem čutila potrebe po »mahanju«. Zelo sem bila glasna in divja. Moje otroštvo je bilo res drugačno.

Ste imeli takrat veliko svobode?

Oče me je oboževal. Zelo me je razvajal, zato še danes mislim, da morajo očetje razvajati hčere, ker jim s tem razvijajo samozavest. Sicer sem bila negotova, saj sem bila vendarle otrok gluhih staršev, kar je nekoč pomenilo, da je tudi s teboj nekaj narobe. Živelimo smo skromno, ampak ker me je oče oboževal in me v vseh pogledih podpiral, me je z besedami, da bom zmogla, podprl tudi, ko sem se odločila, da bom šla na srednjo zdravstveno šolo, ki je bila takrat na Šubičevi. Sam je bil nesrečen, ker se ni mogel izobraževati, kot je želel. Bil je krojač, saj je imel možnost zaposlitve samo na področju ročnih spretnosti, npr. v čevljarstvu in mizarstvu.

Ko sem končala srednjo šolo, sem se odločila študij nadaljevati. Otroci gluhih staršev pa ja zmore več kot samo srednjo šolo, sem si rekla. In oče me je seveda podprl. Zato pravim, da sem samozavest dobila od očeta. Verjel je, da »ta otrok« zmore vse. Zato mi je v določenem trenutku plačal inštrukcije angleščine. In ni bilo težav.

Jabolko navdiha za tolmačice in tolmače

»Tolmačice in tolmači slovenskega znakovnega jezika so v času epidemije koronavirusa gluhih osebam strokovno zagotavljali pravico do pravočasne obveščenosti, povezane z aktualnim razvojem epidemije in ključnimi ukrepi. Kljub številnim izzivom so s svojim prizadevnim in požrtvovalnim delom uspešno zagotavljali, da je Slovenija ena izmed držav članic EU, ki je tudi v času težkih razmer dosledno upoštevala Konvencijo o pravicah invalidov. Zaradi njihove strokovne odličnosti se jim iz srca zahvaljujemo. Ob skrbnem zavedanju svojega poslanstva, da je zagotavljanje pravice do tolmačenja gluhih osebam, posebej v razmerah, s katerimi se soočamo, ključno, pomagajo k temu, da smo lahko vsi skupaj odgovorni do sebe in drugih,« piše na spletni strani predsednika države Boruta Pahorja. V znak hvaležnosti za njihov nenadomestljiv prispevek v času premagovanja epidemije je predsednik tolmačem in tolmačicam slovenskega znakovnega jezika vročil jabolko navdiha.

Mama je bila strožja od očeta. Zelo se je bala za naju z bratom in naju nikamor ni spustila, a je zato k nam domov lahko prišel, kdor je hotel. Nisem imela težav s sošolci in sošolkami, ker smo bili povezani. Pred kratkim sem dobila njihovo vabilo na srečanje. S sošolci nisem imela nikoli slabe izkušnje, niso zbadali in podobno. Če kot otrok nimaš slabe izkušnje, se to pozna. Ta trma je podprta s strani doma, povezana pa je vsekar z materino strogostjo. Ker še nisem bila stara osemnajst let, nisem smela iti sama ven.

Kako vidite današnjo mladino in dijake na Srednji zdravstveni šoli?

Jaz sem pri svoji najstnici, ki je stara osemnajst let, vlaga precej energije. Pri tem so

mi pomagali ljudje v moji bližini. Nisem bila tako stroga kot moja mama, saj gre moja osemnajstletnica lahko zvečer ven, če pove, kam gre. Nisem tako stroga, čeprav bi bila lahko. Je pa velika razlika. Telefoni so pri današnjih mladostnikih naredili eno »katastrofo«.

Doma smo bili med prvimi, ki so dobili stacionarni telefon. Čeprav moja starša nista slišala, sta ga priskrbela za naju z bratom. Za naju je bila to najboljša igračka tistega časa. Včasih smo poklicali in se hecali po telefonu ... Danes si tega ne predstavljam. Telefon je danes vse: spalni pripomoček, igralni pripomoček, družabni pripomoček, učni pripomoček ... Tako pač je. S tem se moramo naučiti živeti. In ga včasih, kadar lahko, tudi odstraniti.

Kako pa se z dijaki spoprijemate v času koronavirusa?

Če bi se to zgodilo pred tridesetimi leti, bi bilo veliko težje. Pogovarjam se z dijaki v šoli, v tem času smo jim posvetili veliko časa in jih poskušali skozi vse pripeljati na čim manj boleč način. Vpeljali smo tudi veliko dodatnih stvari – veliko lažje jim je, kot bi pričakovali. Ocenjevanje je napovedano, za vsak datum se da dogovoriti, organizirati dodatne ure razlage, delamo tudi individualno. Ne strinjam se s tistimi, ki pomilujejo mladostnike, saj verjamem, da so sposobni in prilagodljivi, vsaj večina.

Kaj dijaki najbolj cenijo pri učitelju zdravstvene vzgoje? Kaj jih najbolj motivira? Kako jih vi motivirate za delo v zdravstvu?

Mislim, da jih motiviram predvsem s svojimi številnimi in različnimi izkušnjami. Ko jim pripovedujem o svojih izkušnjah, si to zelo zapomnijo. Pravijo, da me z veseljem poslušajo. Tudi v pr-

vih letnikih, ko se pogovarjamo o družini, spolni vzgoji. Radi se pogovarjajo o takšnih življenjskih temah in kar radi bi podaljšali še za kakšno podobno uro. Včasih si pogledamo dokumentarno oddajo. Na spletu in drugih virih sami kaj poiščejo in potem v razredu to predstavijo. Ni samo učitelj pred katedrom, tudi dijaki so lahko vir znanja. Vpeljala sem tudi to, da dijaki drug drugega ocenjujejo na podlagi kriterijev. Skratka, tak, bolj pristen odnos, zaradi katerega si dijaki upajo tudi kaj vprašati, povedati. Naj razložim na primeru. Dijak je padel s kolesom, poslal nam je posnetek, mi pa smo se na resničnem primeru učili prve pomoči.

Z dijaki smo si bliže kot nekoč. Včasih se s profesorjem nisi mogel tako odkrito pogovarjati. Takrat smo se profesorjev bolj bali, nismo si jih upali motiti, še na vrata zbornice si nismo upali potrkati. Zdaj imamo vsekakor drugačen odnos, bolj človeški, topel. In tako je prav.

Lahko opišete, kako potekajo delavnice o komunikaciji z gluhihimi? Zakaj so pomembne?

Delavnice organiziramo že dvajset let, vsekakor pa od začetka moje poklicne poti na Srednji zdravstveni šoli Ljubljana. Potekajo v drugem letniku, saj gredo dijaki nato v tretjem letniku na praktični pouk, kjer se srečajo z gluhoto pri naglušnih starostnikih v domovih.

Prav je, da se o komunikaciji z gluhihimi podučijo še pred prakso, saj se na ta način zelo veliko dijakov prvič sreča z gluhihimi. V drugem letniku v šolo pripeljem gluhe dijakke. Včasih sem pripeljala tudi starejše gluhe, a dijaki najlažje vzpostavijo stik z mladimi, ki pridejo iz zavoda. Takrat za trenutek zapustim predavalnico, in ko se vrnem, opažam, da mladostniki takoj začnejo komunicirati med seboj, največkrat s pomočjo tele-

fonov in računalnikov, učijo se tudi kretenj. Redko se je zgodilo, da kdo zaradi treme ni mogel sodelovati oziroma da ni hotel uporabljati svojih rok, češ da bi moral še povaditi npr. enoročno abecedo. Z eno roko namreč lahko plonkajo (smeh).

Sicer jim na delavnicah povem, kako naj ravnaajo, če kdaj pridejo v stik z gluhihimi, in da naj se ne ustrašijo takšnih srečanj. Razložim jim razlike med gluhihimi, naglušnimi in gluho-slepimi ter ljudmi s polžkovim vsadkom.

Na naši šoli so se sicer že izobraževali in se izobražujejo dijaki z okvaro sluha. Tako se je med drugim pri nas izobraževala prva srednja medicinska sestra z okvaro sluha v Sloveniji.

Kakšen pa je odnos dijakov do delavnic?

Po koncu delavnic vedno izvedem ankete. Dijaki so navdušeni in bi si želeli imeti krožek na to temo, o čemer tudi sama razmišljam. Želim, da bi imeli izbirni modul, kar je zelo utemeljena želja, sploh odkar je znakovni jezik v ustavi. Kovid je pokazal težave gluhih in naglušnih. Vsekakor pa se mi zdi, da se stanje izboljšuje. Ne stopicamo na mestu, ampak gremo naprej. Dobivam pozitivne povratne informacije od dijakov. V Domu Janeza Krstnika imamo dijakke, ki mi povedo, kako si tam pomagajo komunicirati. Branje z ustnic ni jezik. Tudi vadimo tako, da si dijaki pokrijejo ušesa in poskusijo sami brati z ustnic. Takrat dijaki spoznajo, da je to v resnici Sizifovo delo. Samo enkrat pomežikneš, pa izgubiš eno besedo. Branje z ustnic je tako lahko namenjeno zgolj premostitvi pri vzpostavljanju komunikacije, je tisti nujni del. Dijaki tako spoznajo veliko stvari. Predlansko leto smo imeli na primer delavnico v Dolenjskih Toplicah, nad katero so bili vsi navdušeni.

Kakšen je bil odnos do gluhih nekoč in kakšen je danes? Tudi sami ste opazovali in prispevali svoj delež k razvoju ...

Kot otrok gluhih staršev v otroštvu nisem imela slabe izkušnje, toda veliko kolegov, tudi moj brat, so jo doživeli. Če so kretali, se je zgodilo, da so jih opazovalci označili za neumne. Norčevali so se tudi tako, da so ponavljali kretanje. Ali pa so v gluhega strmeli. Danes seveda tega ni.

Ko sem šla v času koronavirusa na Šmarno goro, so me ljudje celo ustavljali in z navdušenjem spraševali, če sem jaz tista s televizije, češ, kakšno pomembno poslanstvo opravljam. Govorili so z navdušenjem, ki ga pred dvajsetimi leti ni bilo. Moram pa poudariti, da so Zveza gluhih in naglušnih ter Združenje tolmačev in drugi vložili ogromno truda in dela. Moram reči, da je veliko ljudi delalo na tem področju zelo veliko let, da so se pokazali premiki. Stvari seveda niso samoumevne. Novembra 2002 je bil sprejet zakon o uporabi slovenskega znakovnega jezika. Takrat se je vse skupaj začelo in počasi nadaljevalo. No, še vedno obstajajo nedodelana področja, kot na primer v šolstvu, kjer gluhi nimajo pravice do tolmača pri vseh urah, kar pomeni velik primanjkljaj pri znanju. Delamo na tem, da bi to pravico pridobili. Velik dosežek je novi 62.a člen Ustave RS, kamor je sprejet tudi

jezik gluho-slepih. Slovenija je prva država na svetu, ki ga je vključila v ustavo.

Gluhi so bili v preteklosti pri komunikaciji marsikdaj v stiski. Kako se je ta odražala in v čem se na konkretnih primerih kaže napredek?

Tudi prej smo hodili z gluhihimi tolmačiti, vse pa je bilo bolj kot ne prostovoljno. Ena prvih tolmačk je bila Ljubica Podboršek; tista, ki je v »kvadratu« Radovednega Tačka, vsi jo poznamo. Še vedno so tu Zgodbe iz šolk. Opravljala je pionirsko delo. Tudi začetni učbeniki za slovenski znakovni jezik so povezani z njo. Če ne bi sodelovala Ljubica, potem bi se stvari premikale še počasneje. Vse to ni bilo samoumevno. Danes lahko pokličeš tolmača, kadar koli želiš. Imamo klicni center, ki deluje štiriindvajset ur na dan. Tako lahko gluhi pokliče in naroči tolmača, ki pride kamor koli: v zdravstveni dom, na banko, k zavarovalnemu agentu, prodajalcu stanovanja, k pravniku zaradi podpisa pogodbe, celo h ginekologu. Včasih je bilo to nenavadno, danes pa se temu nihče več ne čudi. Izjemo ma kdo reče: »Počakajte zunaj!« A je treba poudariti, da je tolmač pravica gluhe osebe, ne pa pravica sogovornika. Ena prvih težav je nastala na banki, ko so dobili steklena okenca. Brez tolmača bi bilo skorajda nemogoče komunicirati. V času kovida smo bili tolmači pri zdravniških pregledih

lahko prisotni ob gluhi osebi brez maske ali vizirja s primerno razdaljo. Težave so bile, ker nekateri tega niso sprejeli, a žal drugače komunikacija ni bila možna. Za gluhe lahko maska pomeni socialno izolacijo, žal. Čeprav vemo, da je maska nuja v danih razmerah.

Katere lastnosti mora imeti dober tolmač slovenskega znakovnega jezika in kje se lahko izobražuje?

Izobraževanje poteka na različnih ravneh: preko Združenja tolmačev, Zveze društev gluhih in naglušnih, različnih drugih društev. Znati moraš kretati, opravljenih moraš imeti že nekaj tečajev, razen če si otrok gluhih staršev ali pa poznaš gluho osebo in že znaš kretati; potem se vpišeš v šolo za tolmače. Potem so še različni tečaji: začetni, nadaljevalni in tako naprej. Dober tolmač mora imeti podobne osebnostne lastnosti kot dober zdravstveni delavec. Mislim, da moraš imeti veliko čuta za sočloveka, biti moraš potrpežljiv. Vsaka želja je tudi neke vrste stiska. Večkrat se pojavi želja: »Nujno, zdaj ...«, čeprav v resnici ni tako nujno. Moraš biti takoj dosegljiv, saj se na tvoj klic ne morejo odzvati. Moraš imeti veliko mero razumevanja. Ne smeš biti jezen, ker mimika obraza pokaže jezo in gluhi to začutijo. Moraš biti umirjen. Čeprav sama nisem, saj me nepravilnosti motijo. Dogajalo se

je, da so gluhi v čakalnicah sedeli tudi po sedem, osem ur, ker niso vedeli, da so jih že poklicali. Nihče jih na to ni opozoril, dokler niso v čakalnici ostali zadnji. To se je namreč zgodilo mojim staršem. Sama zaradi tovrstnih izkušenj stvari urejam kar se da hitro. Gluhim težave povzročajo tudi e-recepti, ne vidijo povezave, pogrešajo konkreten listek z receptom. So tudi taki, ki nimajo telefona ali računalnika.

Kaj pa projekt Most, pri katerem sodelujete in ki naj odpravi ali omili neenakost? Ali neenakost v Sloveniji obstaja?

V sklopu projekta smo medicinskim sestram, zdravnikom, fizioterapevtom, torej zdravstvenemu osebju predstavljali težave. Ob sebi sem imela gluho osebo, s katero sva tem ljudem predstavljali, kaj je gluhot, različne med gluhim in naglušnim, vključili sva tudi naglušne. Kolega je predstavil slušne aparate, indukcijsko zanko in vse te pripomočke, razlagali smo, kaj pomenijo naši znaki, s Sabino pa sva predstavljali gluhot: kaj pomeni branje z ustnic, čakanje v vrsti, ko ti zahtevaš, da se preko računalnika naročaš, če računalnika sploh ne uporabljaš, kako je s svetlobo, hitrostjo govorjenja, kretnje, dotiki, kako poklicati gluhega ...

Dostikrat se je pojavilo vprašanje, ali gluhi lahko vozijo avtomobil. Zakaj pa ne? Kako pa slišijo rešilca? Ja, kako ga pa mladi slišijo, ki med vožnjo poslušajo glasbo? Gluhi so bolj vizualni. Gledajo v ogledala. Gluhi so redko udeleženi v prometni nesreči. So zelo spretni in previdni vozniki. Moja mama ima več kot štirideset let vozniški izpit, pa se ne spomnim, da bi imela kdaj kakšno nevšečnost v prometu. Imela je eno nesrečo, pa ne z avtomobilom. Ali pa, kako gluhi slišijo zvonec? Ja, vidijo ga! Ko pozvoniš, zasveti luč. Moj oče je imel prirejeno budilko, ki je sicer

zvonila, a je hkrati utripala luč. Včasih ni bilo mobilcelov. Zdaj imajo gluhi tudi elektronske budilke z lučjo ali vibracijo. Zdaj to ni več nobena težava.

Pri Mostu nas je sodelovalo res veliko. Tudi slepi, ki so se morali soočiti s težavami. Na primer, da niso smeli imeti psa povsod ob sebi. Le zakaj? To je zanje takšne vrste pomoč, kot je pri gluhih tolmač. Ne moremo ostati pred vrati. To ni smiselno. Danes je seveda drugače. Več kot je zavedanja o vseh posebnostih, več kot je znanja, boljša je organizacija pomoči. Skupaj lahko najboljše pomagamo tako, da ne prelagamo odgovornosti drug na drugega.

Pravica do maternega znakovnega jezika je pravica. Če se gluhi odloči, da ne potrebuje tolmača, ga ne potrebuje. In morda vseeno potrebuje pomoč. Zato ozaveščanje. Ko zbolijo in je v stiski, si lahko zaželi tolmača, npr. zaradi medicinskih izrazov ali pa izvidov. Če to potrebo zazna osebje, lahko tolmača pokličejo oni, in ta naj potem ostane pri gluhem do konca pogovora. Tolmač ne tolmači vedno dobesedno, ampak po pomenu.

Moja mati je imela pred leti pljučni edem. Dobila je kisikovo masko. Komunikacija je bila spet ovirana. Z mano je govorila, ni uporabljala kretenj, a vsakokrat je kisikovo masko potegnila z obraza, ker je bila stiska tako velika. Mati ni želela drugega tolmača, jaz sem tolmačila zanj. V taki stiski gluhi pozabi še tiste besede, ki jih je prej obvladal. Dokler so bile maske zaradi kovida neznanka, ko res nismo vedeli, kar vemo danes, mi je gluha gospa potožila, da ni zmogla kupiti kruha. Želela je celo dati masko dol, da bi govorila ... Papirja in svinčnika tudi ni dobila, jasno, ker so se bali okužbe. Seveda, zdaj vemo že veliko več, a tisti prvi val so gluhi preživeli še težje.

Vsi smo bili nevedni, presenečeni, šokirani. Gluhi so bili pa še v veliko večji stiski.

Včasih rečem dijakom, naj, ko bodo prišli domov, gledajo filme brez zvoka. Vprašam jih, koliko časa lahko zdržijo brez zvoka, in vsi rečejo, da tole pa ne bo šlo. Tudi če se med poslušanjem glasbe zasliši kakšno hreščanje, so nervozni. Ali pa jim naročim, naj gledajo poročila, in sicer naj brez zvoka z ustnic voditeljice berejo. Nihče ne zmore tega prav dolgo. Včasih ne razberejo niti ene besede. Če pa si utrujen, je še težje.

Večkrat nastopate tudi na Televiziji Slovenija kot tolmačka. Vse, s čimer se ukvarjate, vzame veliko časa. Kako vaši dve poslanstvi sprejema vaša družina?

Na Televiziji Slovenija tolmačim že več kot 10 let. Tolmačim osrednji dnevnoinformativni blok ob 19.00, oddaje Tarča, Tednik, predvolilne in predreferendumske oddaje, državne proslave in še vrsto drugih vsebin. Večinoma tolmačim v živo, sočasno s predvajanjem. Verzije oddaj s tolmačem se v živo predvajajo na TV Maribor ali TV SLO 3.

Sem zelo neorganizirana, narejena za zdaj in ta trenutek, takoj. Če ne bi bilo moža, bi šlo zelo težko. Doma on vse uredi, včasih, ko pridem domov, samo še malo zmešam in je. Otroci me zelo pogrešajo, ugotovili so, da so tudi gluhi naša družina. Včasih bi mi najraje vzeli telefon, sploh ko gremo na dopust. Če živiš z gluhot in veš, kako je, če te oni potrebujejo ta trenutek, je to pač tako. In moj mož je res razumevač. Se pa ni naučil kretati, samo kakšen »hvala« ali »prosim« zna. Naučil pa se je počasneje govoriti.

Sicer pa, kadar mi čas dopušča, uživam v družinskem življenju z možem in tremi otroki. Ko nas je vseh pet skupaj, je to največ.